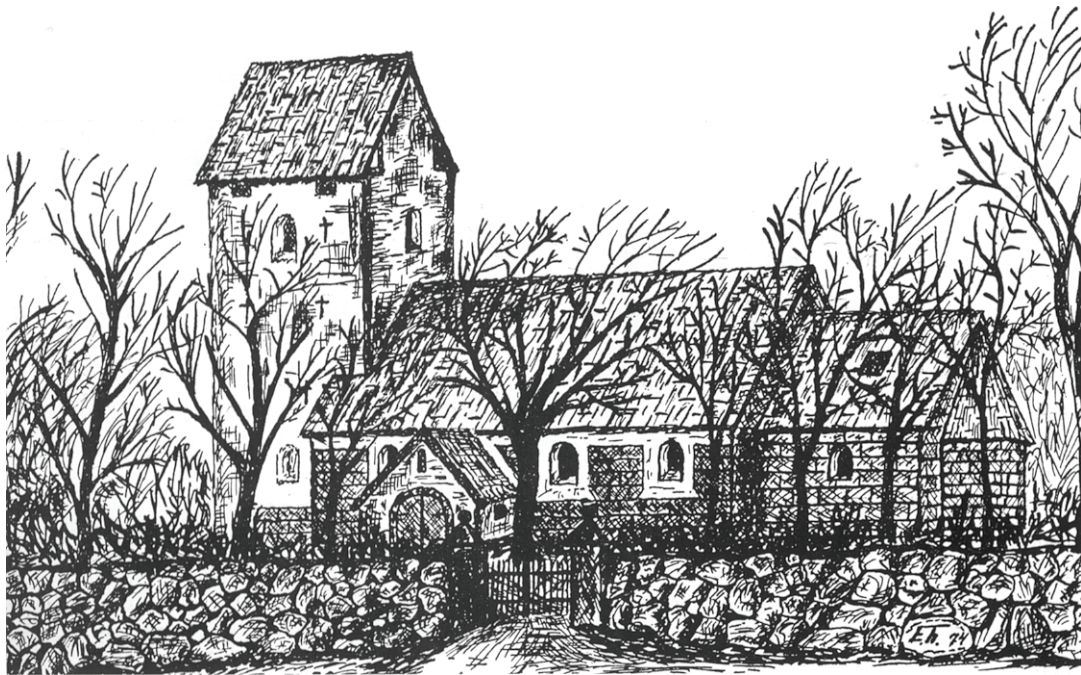

Villerslev - en landsbykirke i Thy

Af Erik Hargaard, Vibberstofvej 8, Villerslev

Villerslev Kirke. (Tegning Erik Hargaard).

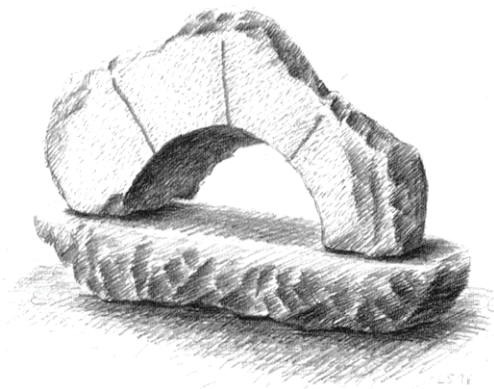
Tager man en tur på kryds og tværs gennem Danmark med opmærksomheden særlig rettet mod de landsbykirker man passerer, kan man ikke undgå at bemærke forskellene, både i byggestil og i det anvendte byggemateriale.

I den ældste kristne tid i Danmark blev der også bygget kirker, men de blev opført af træ, som i det danske klima er et forgængeligt materiale. Ingen af disse kirker findes i dag.

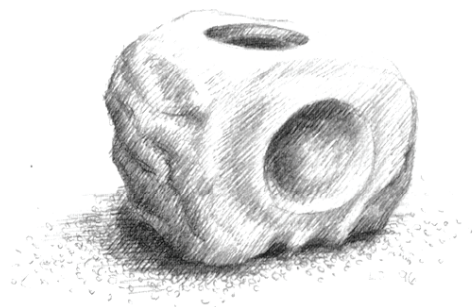
I 1100-tallet var det så, at man her i landet for alvor begyndte at bygge stenkirker i stedet for trækirker. Over 1600 kirker blev det til i Danmark fra omkring 1100 til slutningen af den romanske periode omkring 1250.

I det gamle Thisted amt er antallet af kendte romanske kirker 93, hvoraf de 89 endnu er i brug. Heraf står de 17 i Sydthy Kommune, hvor man desuden har Agger kirke, som først er opført efter reformationen. En imponerende indsats, både økonomisk og arbejdsmæssigt, den tids hjælpemidler taget i betragtning.

Jylland er de romanske granitkirkers hovedland - og det gamle Thisted amt er i så henseende udpræget jysk. Her har granitkvadre i teknikken fuldstændig sejret, idet Thy ikke rummer én eneste romansk murstenskirke, skønt kunsten at brænde ler til teglsten er blevet kendt i Danmark omkring midten af 1100-tallet.

Overligger fra nu nedtaget gammel romansk vindue.
Tegning: Liv Stange

Stålstén, som i stenalderen havde et religiøst eller magisk betydning. Fundet i jorden på Villerslev Kirkegård under dræningsarbejde i 1955. Tegning: Liv Stange.

Jesus og Thomas.

Set udefra vil de fleste nok mene, at Villerslev kirke, for det er den, det handler om her, ikke adskiller sig synderlig fra andre romanske granitkirker i landsdelen, og det er da rigtigt. Man kan måske endda sige, at det er typisk for landsbykirkerne i Thy, og som de fleste af disse er Villerslev nok også påvirket af engelsk - normannisk arkitektur.

Men er kirken ikke usædvanlig i det ydre, er den det i høj grad i det indre.

Det, der først og fremmest fanger øjet, når man træder ind i kirken, er kalkmalerier. Væggene er fyldt med billeder så at sige fra gulv til loft. Ved et blik på kirkens nordvæg kan man få et indtryk af udsmykningen, som den må have været i hele skibets omfang.

Hvad der ellers er at sige om kirkens arkitektur og det historiske inventar, og de ændringer der er sket i tidens løb, er beskrevet før og af mere kyndige folk. Lad os i stedet se lidt nærmere på den billedverden der møder os her i kirken, og som overraskende dukkede op af glemselen under hovedstandsættelsen af

Villerslev kirke i 1973.

Skibets vægge blev afdækket ned til den middelalderlige kalkbund, og de billedområder, som det var muligt at bevare, blev istandsat og restaureret. Det blev herved dokumenteret, at alle vægge har været udsmykket fra gulv til loft af én og samme ukendt kunstner.

Jeg var dengang så heldig at have lejlighed til at følge den spændende og vanskelige restaureringsproces på nærmeste hold og fik derfor også et glimt af nogle af de partier, som det desværre ikke var muligt at bevare.

En gigantisk udsmykning har det været, men løsthængende puds og tidligere tiders vældige fremfærd ved restaureringer betød, at resultatet kun blev en afglans af fordums pragt. Der er dog så meget tilbage, at man kan spore en større sammenhæng i de mange billeder.

Udsmykningen er dateret til omkring år 1600. Altså mere end et halvt århundrede efter det officielle reformationsår 1536. Reformationen medførte ellers, at man mange steder lod billederne fra den katolske tid forsvinde bag et

Jesusbarnet, Josef og Maria.

lag kalk, men altså ikke i Villerslev hvor man tværtimod handlede modsat. Hvorfor? Ja, måske i protest mod de nye ideer? Eller måske var reformationen slet ikke nået til Thy på det tidspunkt? For som vores lokale hjemstavnsdigter, Jens Søb fra Boddum bemærker i et af sine digte, at "lidt bagle hår vi jo altie væt".

For os der lever vores hverdag i 1996 i en næsten uafbrudt billedflimmer, kan det måske være svært at fatte betydningen af dette overflødigedshorn af billeder som det må have været i det Herrens år 1600. Et tidspunkt hvor læse - og skrivekunsten ikke var hver mands eje, og hvor der helt givet heller ikke var mange billeder at kigge på rundt i de små stuer i sognet. Nu kunne man gå hen i kirken og se på den tegneserie, som det jo faktisk er, og nikke genkendende til den bibelske historie som her er gengivet, men gengivet i tidens ramme. Jesus og hans diciple færdes her i middelalderdragter mellem velbevarede huse med kamtakkede

gavle, med tårne og spir, med murværk, tagsten, døre og vinduer.

Tre friser over hinanden løber hele kirken rundt. Den nederste, som forsvinder bag det nuværende vægpanel, har tilsyneladende ikke haft figurfremstillinger, hvorimod midterste og øverste frise har været et mylder af dyr og mennesker.

Men lad os begynde ved begyndelsen og hvor billederne er for utydelige, eller hvor de delvis er forsvundet. Her gør jeg noget så uhistorisk som at lade fantasien tage over og ganske enkelt udfylde hullerne i billedrækken, som jeg forestiller mig, det har set ud.

Malerens hovedmotiv er Jesu liv fra fødsel til død, og for mig begynder tegneserien på triumfvæggen ved trappen til prædikestolen. Feltet viser en bagoverbøjet, nøgen kvinde, som gør en afværgende håndbevægelse mod en figur i overstørrelse, der står foran hende i en lang kappe. Ingen tvivl hos mig! Kvinden er Maria, og skikkelsen foran hende Gabriel med

Den tilmurede kvindedør.

bebudelsen: ”Hil være dig du benådede blandt kvinder”.

I næste felt ses et ansigt og det nederste af to personer. En i lang kappe og én i knæbukser. Her har vi Josef og Maria på vej bag om prædikestolen til Betlehem for at lade sig indskrive.

På væggen foran prædikestolen et felt hvor der ikke er meget andet tilbage, end en hånd der holder på en opslået bog. Måske et af de profetiske skrifter hvor det var spået, at Kristus skulle fødes i Betlehem? Eller er det mandtalslisten? I hvert fald er det næppe hotellets gæstebog, for der var som bekendt optaget.

Derfor finder vi i det næste billedfelt den hellige familie i en stald med en okse og æsel og oven over et parti fra strøget i Betlehem. Josef i fint tøj viser med en håndbevægelse hen til Maria, som har det nøgne Jesusbarn på Skødet: ”Nu er sket til jordens held, hvad os meldte Gabriel”.

Det næste felt var reserveret de vise mænd fra Østerland. Men her må vi undskylde den forringede billedkvalitet, som dog ikke skyldes hverken maleren eller de vise mænd. Man ser en hests forben og hoved, og øverst i billedet lidt af rytterens hoved, men hvor resten af rytteren og hesten skulle have været er der nu i stedet bygninger. Alt i alt lidt forvirrende, men hvis man prøver at lægge brikkerne på plads, viser det sig at flere kvadre med billeddeler er ommuret, taget ud og sat ind igen på må og få uden hensyn til, ja vel uden viden om, at der var billeder under kalklagene. Et lille puslespil til fri afbenyttelse hvis prædikenen bliver for lang.

Her afbrydes billedrækken i midterfrisen, som i sin helhed ikke er særlig velbevaret, men formentlig har malerens motiver her været de mest markante begivenheder i Jesu liv, som vi kender dem fra barndommens bibelhistorie.

På den østlige del af nordvæggen ses lidt mere af midterfrisen, uden at det dog er muligt at fastslå motiverne.

Den øverste frise, hvor felterne er større, er en gengivelse af lidelseshistorien. Over den tilmurede kvindedør på skibets nordvæg ses dele af tre figurer. En mand i knæbukser fører Jesus foran sig. At det er Jesus kan ses på de følgende billeder: En mand i en lang rød kappe som udskiller sig stilmæssigt i klædedragten. Hos manden med knæbukserne ses en pung ved hosen. Hvis det er Judas, er der en sammenhæng med det næste billede, som viser tornekroningen, og hvor man meget praktisk tager to kæppe til hjælp for at skubbe tornekronen på plads.

På det sidste billede på nordvæggen ser man fremstillingen for Pilatus. Tre mænd fører den tornekronede Jesus frem foran sig, og en fjerde person rækker en rund genstand frem mod en anden. Det må beskrives, som fadet der rækkes til Pilatus, for at denne kan vaske sine hænder. En handling vi undertiden kan genkende hos vore dages politikere, når også de ønsker at lægge afstand til egne handlinger, - eller mangel på samme.

På triumfvæggen er den øverste frise ikke bevaret, men nord for korbuen var der formentlig et motiv fra Golgatha og syd for korbuen en gengivelse af opstandelsen.

Hermed er vi nået til tegneseriens sidste billede på sydvæggen, hvor man ser den opstandne Kristus med en diskret glorie og tilbageslået kappe visende sit nøgne legeme frem for en knælende Thomas med foldede hænder: ”Jeg tror Herre, hjælp min vantro”.

Endnu to motiver skal dog nævnes. Det ene er malet ind i den tilmurede kvindedør og er et ret

ejendommeligt billede af en rytter, som med spændt bue rider frem mod en person, der allerede er gennemboret af to pile. Har maleren kendt nogen legender, som vi ikke kender i dag? Eller er det en katolsk helgen, som har overlevet reformationen? Det fortælles om ”Den hellige Sebastian” at han under Diocretians forfølgelser i slutningen af det tredje århundrede led martyrdøden ved skydning med pile.

Til slut nævnes sceneriet over kirkens udgang. Her har kunstneren bogstavelig talt malet fanden på væggen. Her har vi indgangen til de fortabtes og de saliges boliger, men på grund af ødelæggelse i murværket kunne indgangen til himmeriget ikke bevares. I det bevarede felt ses to nøgne figurer stå op af graven med retning mod himmelporten. I den modsatte retning ses en flok nøgne mennesker, som omsluttet af en kæde, føres ind i en port. Bag dem ses en djævel og ovenover et flammende bål.

At dette billede er anbragt over udgangsdøren er nok ikke nogen tilfældighed. Det har været en sidste påmindelse til den, der forlader kirken og træder ud i den syndige verden.

Skulle nogen få lyst til ved selvsyn, at konstatere hvor meget af denne beskrivelse der er fakta, og hvor meget der er udsprunget af min fantasi, så er i velkomne. I våbenhuset ligger en fyldig vejledning til besøget i kirken, der sædvanligvis er åben mellem morgen og aftenringning, og naturligvis ved gudstjenesten.

For en gammel landsbykirke er jo stadig en brugsting og ikke kun et museum.